

ŠVENTINIS VIZITAS MANO BIČIULĖMS

Ponas Toks pasiskelbė, kad per šventes jis nelankys draugų ir vizitų vietoj siunčia pinigą ir senus batus Balfui. Retas ir gerbiamas žygis, jei ir laikraščiai apie tai parašo. Norėjau pasekti ponu Tokiu ir savo šventinį dėmesį nukreipti ne į bičiulius, o į savo bičiules, su kuriom galima pabendrauti per šventės nuliekamą dieną — į bičiules šių metų knygas, kurios teikėsi mane aplankyti.

1. Nepasiūsi kalėdinės kortelės vyskupui Antanui Barauskui ir nepadėkosi jam, kad jis šiais metais atleido savo *Anykščių šilelį*. Prieš šimtą metų jis tą Šilelį išaugino. Kitais metais bus jau 60 metų vyskupui amžiną atilsį. Bet jį gražiai primena jo *Anykščių šilelis*, pasirodęs papuoštas nauju simpatingu ir iškilmingu drabužiu, parūpintu dail. Lapės ir Romuvos leidėjo. Tai bičiulė iš praeities.

2. Palieti ranka gražiai, rūpestingai išleistą Jono Aisčio knygą, pavadintą *Poezija*. Ir čia praeitis. Artimesnė nei Barausko. Vartai ją, ir kyla atminimai apie intymių jausmų gyvenimą, apie nostalgiją, net gyvenimo nuobodulį, apie miniatiūriškų, trapių vaizdų, pustoniais skambančios muzikos formą. Visa tai žavėjo ir svaigino poezijos mėgėjus,

o labiausiai jaunimą nepriklausomoje Lietuvoje. Čia yra tas nepriklausomos Lietuvos Aistis, visą savo kraitį lietuvių poezijai sukrovęs į rimtą storą, elegantišką knygos skrynią, parūpintą taip pat Romuvos leidėjo.

3. Ir dar praeitis. Artimesnė mūsų dienom. Vytautas Mačernis, jaunas, žuvęs Lietuvoje, savo eilėraščių pilną rinkinį, vardu *Poezija*, parodė pirmąkart čia Amerikoje. Šauni, reprezentatyvi knyga, papuošta taip pat jau amžiną atilsį dail. P. Augiaus. Jo bičiuliai ir gerbėjai Lietuvoje ir Vakaruose pasirūpino, kad į Laisvę fondas paleistų *Poeziją* į pasaulį. Seki jos sonetus ir vizijas ir jauti, kad ta Mačernio praeitis dar tokia artima. Ji kalba tais pačiais egzistenciniais motyvais, kuriais išsamiau ir rafinuotesne forma ėmė kalbėti jo draugai; išlikę gyvi ir laisvame pasaulyje subrendę savo poezija.

4. Nukreipiu akis į mažesnę, kukliau apsitaisiusią bičiulę — Bernardo Brazdžionio knygą *Vidudienio sodai*. Ji su *Aidu* žurnalo premijos vainikėliu. Joje kalba tas pats Lietuvoje subrandintas ir premijom dovanotas Brazdžionis, bet kalba dabartine kūryba, su poetine jėga, su pranašiška rimtimi, kurios jam neatėmė tremties gyvenimo dienos.

Palieku poezijos bičiules, kalbančias įtaigingai ir svariiai, nors gal nedaug yra norinčių klausytis jų pakilaus žodžio. Pasisuku į šventišškai išsirikiavusias kitas, kurios taip pat norėtų kartoti senojo Mažvydo žodžius: „Imkiet mane ir skaitykiet“. Jos ne tokios rimtos, jos vadinamoji proza, tai su jom galima ir pajuokauti.

5. Prisistato Prano Naujokaičio knyga, vardu *Ilūžę tiltai*. „O sveikutė esi plonesnė nei tavo vyresnioji sesuo *Upeliai negrįžta į kalnus*. Ar linijas saugoji ar neprivalgai Amerikoje“, mėginu juokauti.

„Tai kas, kad plonesnė. Ar, gerbiamas, nežinai, kad mažam puodely gardi košelė. Už tat kiek manyje jausmo,

pakilimo, meilės, patriotikos, žmoniškumo“. Ir nusijuokdama pridėjo:

„Taip sakant, instant pergyvenimai“.

„Bet sveikutė neprimaitinai savo veikėjų, — juokaujame drauge toliau, — jie toki išbalę, be kraujo, lyg nevaikščioję po šį gyvenimėlį“.

„Na, taip nesakyk, nes imsiu ir supyksiu: priešingai, jie visi iš gyvenimo, o gal dar ir tavo pažįstami“...

Ne tokis vakaras, kad keltume literatūrinius ginčus su bičiulėm. Pasikalbam draugiškai, kad tas gyvenimas tai kaip New Yorko vanduo iš krano: jame putas, kalkės, chemikalai — tikras drumzlynas; tik po poros minučių, kai nusistoja, pasirodo grynas vandenėlis. Galbūt ir knyga virsta kūryba, kai jai pasiseka išskirti iš gyvenimo drumzles, autoriaus pergyvenimų putas, ir parodyti esminius ryškiuosius bruožus. Tada ir veikėjuose ima tekėti gyvenimiškas kraujas.

„Na, nieko“, — protingai atsakė, geros nuotikos neprarasdama bičiulė. — „Kita mano sesutė bus kitokia“, — ir, šelmiškai šyptelėjęs man, pridėjo: „O jos aš tikrai susilauksiu“.

6. Nuošaliam kamputy tik tik suspėjusi pritūpti knyga be vardo. Tik mėlynė pro langą, ant kurio išsirangiusi didelė viena raidė *Ė*. Tai elementorius, kurį sutaisė Ignas Malėnas. Sako, tai naujas metodas pagreitinti vaiko išmokimą skaityti — mokantis ne atskirus garsus (raides), bet garsų junginius (skiemenis).

„Ar sunku iš tavęs mokytis?“ klausiu knyga *Ė*.

„O ar mėgsti tuos, kaip čia sako, kryžiažodžius, kur reikia surasti žodį į tuščią langelį?“ klausia bičiulė *Ė*.

„Ir dar kaip“.

„Tai imk mane, rasi žodį ir rasi piešinį, vietoj piešinio įstatyk žodį — taip kaip kryžiažodyje. Taip ir išmoksi“.

„Tai gaila, kad tavęs nebuvo tada, kai man reikėjo badyti raides ‚discipulka‘, iki pasidarydavo skylė“.

„Geriau vėliau, negu niekad“, atkirto mano bičiulė, kreipdama dėmesį jau ne į mane, bet į kitus, kuriems tenka mokytis vėliau.

7. Pagaliau sustojau prie bičiulės, kuri buvo viešai susilaukus jau daug komplimentų. Tai dr. Juozo Girniaus dovanota į I Laisvę fondo išleista knyga *Tauta ir tautinė ištikimybė*. Ji tokia rimta, kad juokauti noro nebuvo. Su dėkingumu klausiausi, kaip ji kalbėjo man ir kitiems. Ji kalbėjo susvyravusiam ir pavargusiam, kad sustiprintų jo energiją kelyje; kalbėjo susipainiojusiam tarp minčių ir įvykių, kad padėtų surasti teisingą kelią; kalbėjo jauniesiems, kurie šioje geroje šalyje auga, kad padėtų jiems apsispręsti, kuris kelias jiems pasirinkti — lietuviškas ar nelietuviškas. Kalbėjo autoritetingai, tai su ramiais įrodinėjimais, tai su pakilimu ir pasmerkimu. Nutaikęs tylos momentą paklausiau:

„Sako, kad per daug tu į mus iš aukšto žiūri, bičiule, mokai, bari“.

„O kaip gi kitaip šiais laikais patrauksi akis. Pasakysi ramiai, niekas neišgirs tavęs per kitus balsus. Reikia toną pakelti. Reklamos amžius — ir triukšmo“.

Ne visas bičiules spėjau ir pakalbinti. Tik uždusęs atkeliavo Aloyzo Barono knyga, vardu *Lieptai ir bedugnės* su *Draugo* premijos vainikėliu, ir dar P. Gaidos *Didysis neriemas*. Jų skaičius gal pagausės su metų galu, kaip žvaigždėlės rudenio danguje. Bet mano šventiška diena baigės; turėjo baigtis ir mano vizitas mano bičiulėm.